

Թուլութիւն կու գայ մարդուս վրայ, մինչ-
դեռ ցուրտ երկիրներուն մէջ Թորքախտա-
ւորը ստիպուած է ցուրտից դէմ կուռելու-
համար սպառուած ընկելու շատ մը զօրեղ
տարրերու (énergie) որոնց նա պէտքն ու-
նի, Թորքախտաւորը պէտք են փախչել
այնպիսի տեղերէ որոնք պարբերական
(périodique) հոլեր ունին, վասն զի հո-
վերն փնասակար են շատ փոշի վերցնել-
նուն և աստիճանի արագ փոփոխութիւններ
պատճառելուն համար: Իսկ գալով ճամ-
բորդութիւններուն՝ զիտուած է թէ ծովա-
յիններն աւելի հանգիստ և փոշիալից չը-
լալով՝ առաւելութիւն ունին շոգեկառքին-
ներուն վրայ որոնք մանաւանդ երբ ստէպ
կրկնուած են՝ կը յոգեցնեն հիւանդը և
հետեւաբար փնասակար են: Չմեռաւոր
Նգիպտոս կամ ուրիշ տաք երկիրներն անց-
նելի անհրաժեշտ բան մը չ'է ինչպէս
կարծուեցաւ առաջ. կրնան հիւանդներն
օգուտներ տեսնել բայց գէշցողներուն թիւն
ալ 100 ին 10 էն մինչեւ քսանուէկ
կ'իլլէ!...: Ժամանակին Թորքախտին դէմ
Pegli, Nervi (Genovaի մօտերն) մեծ
անուն ունէին, ինչպէս նաեւ Վենետիկ
քաղաքն ուր մասնաւորապէս փոշի չ'ըլլա-
լուն պատճառաւ՝ Թորքախտաւորներն կը լե-
ցուին զարունէն մինչեւ աշնան սկիզբներն.
այժմ այդ տեղուանքը (ինչպէս Pisa և
ուրիշ շատ տեղեր) գացողներուն թիւը շատ
քիչցած է. այսու հանդերձ Darenberg
Գերմանիայէն և Scarpa Թորինոյէն դեռ
կը շարունակեն իրենց հիւանդները մաս-
նաւորապէս Վենետիկ զրկել՝ զգալի օգուտ-
ներ ստանալով:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՐՏԵԱՆԱ

Շարայարելի

ՆԱԲՈՒՆԵՐՆ Ա և ՀԱՅԵՐԸ

Նաբոլէոն Ա, գործնական մարդ, զիտաւորու-
թիւն ունէր՝ Շահաբադի մամ' Ռայկական գաղ-
թականութիւն մ' հաստատելու Ֆրանսայի մէջ.
Գոմէ այդ տեղեկութիւնը կը գտնիմք 1825ի թիւ-
թի մը մէջ, Revue Britannique, չաւ. Գիտաւ.

կամ, վաճառականկամ, ճարտարարուեստական
լուրեր» վերնագրին ներքեւ կը կարդամք.

«Հայերն դպրոց կալեպաշտին մէջ. — չոս ամե-
նուն փախիք մէջ է այս դպրոցի յաղորդութիւնը.
այս բան մեծաւ մասամբ յաւաք կու գայ ամ-
կից՝ որ Հայիցը՝ քրիստոնէայ ըլլալով՝ ուշադրու-
թիւնն իր գրաւեծ իսթայէլի որդւոց մամ
ցրուած են երկրիս հրեայք, քրիստոնէայ իշխան-
ներու պաշտպանութիւնը խնդրելով, Հայիցը գոր-
ծունէայ եմ և ինչացի, և վաճառականութեամ
ունցած յարմարութիւնսմ» աշխարհածամթ է.
Նաբոլէոն ծրագիրը կազմած էր՝ անոնցմէ գաղթա-
կանութիւն և ճատատակու Ֆրանսայի մէջ (Napoléon
avait formé le projet d'en établir une colonie
en France) և պաշտպանած էր զամոնք՝ որ իտա-
լիոյ մէջ հաստատուած էր:

Աղիքսանը կայսրն ալ շատ միաստատոր հ-
րեցած էր Հայոց միաստամը, իր տէրութեամ
մէջ գտնողներուն թոյլ տուած էր եկեղեցի մը
չինել փոքրաքանակի մէջ՝ և դպրոց մը՝ Մուս-
կուլայի յիտոյ Հայոց պատրիարքին՝ Ս. Անդրէա-
սի խաչը տուաւ, որ Ռուսիոյ ամենէն մեծ շքամ.
շամն է, Անգլիական ընկերութիւնը՝ ձեղկաստա-
նի տիրապետութեամ արագիւն տարիներէն ըսկ-
սիսի՝ պաշտպանած էր Հայիցը և զամոնք գոր-
ծածած իբրեւ վաճառականկամ գործակալներ
և պաշտպաններ:

Բայց ինչ որ շատ քարծր գաղափար կու տայ
իրենց միարարքի մասին՝ այս է որ՝ վաճառա-
կանութեամ ամենատար ըլլալով Ռամդերմ' չեն
կարդիր իրենց միտքը մշակել՝ ուսումնասիրե-
լով թէ՛ միւր գիտութիւնները թէ՛ իրենց մասու-
նագրութիւնը որ շատ ճոխ է և շատ հմտաբո-
քրական գործեր կը պարունակէ. Վերջին 14 յու-
նուարին, աշակերտաց քննութիւնը լսեցաւ պար-
գեւաբաշխութեամբ, Հայ աշակերտները արտա-
սանցին՝ ալքի գարնոց կորովով և ճշգրտութեամբ՝
Սիլիթացի դիսպաններու ճառը՝ Մեծն Աղեքսան-
դրի աղջիկ, Պօղոս Առաքելոյն ճառը՝ Ագրիպպա-
սի աղջիկ, խօսակցութիւն մը՝ քանոն թիպաու-
րի և իր պալատականաց միջեւ. հայերն քանի
մը ճառեր ալ արտասանեցին՝ որ շատ ճափա-
հարուեցան»:

Պէտք է ստուգել՝ Նաբոլէոնի կիսագրութեանց
մէջ՝ թէ ստուշ է թիւրիս տուած տեղեկութիւ-
նը, և թէ Նաբոլէոն՝ իմէ պարսպանքու մէջ
ներշնչուած է Հայից բերել ի Ֆրանսա:

* * *

Walt Witman ամերիկացի բանաստեղծ մ'է,
աւելի տարրիմակ քան ինքնատիպ, իր ղիցագ-
նորգութիւնը՝ Խոռո աերեւոյ վերնագրով՝ այս-
պէս կը սկսի. «Ես իմըզիմքս կ'իրգծեմ, պարզ և
բաժանիսլ անծ մը. . մարդը կ'իրգծեմ՝ գիտում
ծայրէմ՝ մինչեւ ոտքին բնամատը»:

Salut au monde երգին մէջ ուր բոլոր ազգերում
իր սէրը կը յայտնէ՝ Հայոց բաժինն ալ կայ .
«Գում, ո՞վ մտածկոտ Հայ, որ կը խորթիս Նփրա-
տի վտակներէն միոյմ քոյ, դու որ Նիմուէի ա-
ւերակներում մէջէմ կը մայիս, գում, և որ Մշար-
բատ լեռնու վրայ կ'ըլլայ... բարեւ ձեզ, իմ սէրու
կ'ուղարկեմ ձեզի ամենուր, Ամերիկայէն» . — փո-
խադարձ բարեկներ!

* * *